

ACTIVITATEA PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN ÎN JUDEȚUL DÎMBOVIȚA PENTRU APĂRAREA INTEGRITĂȚII ȘI SUVERANITĂȚII NAȚIONALE (1933—1940)

de GABRIELA NIȚULESCU

Prezent în toate momentele importante ale istoriei naționale, județul Dimbovița este păstrător al unor valoroase tradiții progresiste ale luptei poporului român pentru independență și neatințare, pentru libertate și progres, pentru victoria revoluției proletare. Bogatele tradiții de luptă revoluționare ale dimbovițenilor au fost continuate și în anii 1933—1940, cînd observăm o intensă activitate desfășurată aici, sub conducerea comuniștilor, precum și folosirea unor forme de luptă mai eficiente : crearea, consolidarea și dezvoltarea organizațiilor P.C.R. și U.T.C., diversificarea tipurilor de acțiuni desfășurate în rîndul muncitorilor, înfăptuirea unității de acțiune a muncitorilor, a forțelor progresiste și antifasciste în vederea realizării unei largi coaliții, pentru demascarea conținutului ideologiei fasciste și combaterea oricăror manifestări de acest gen. Cu începere din anul 1933, acțiunile organizate de comuniști se diversifică în formă și conținut, cuprinzînd cele mai diferite aspecte : răspîndirea printre ostași a ziarului „Cazarma” și a manifestelor prin care se cheamă la organizarea luptei împotriva fascismului, proteste împotriva concedierii masive a muncitorilor, organizarea sărbătoririi zilei de 1 Mai și a Zilei Tineretului, răspîndirea unor broșuri ale Comitetului Regional Prahova al P.C.R.

În același an, semnalăm apariția în orașul Tîrgoviște a unor publicații progresiste, orientate antifascist, care își pun coloanele la dispoziția celor convinși că pericolul ciumei brune trebuie combătut prin orice mijloace, și în primul rînd cu cele ale scrisului. Fenomenul este semnificativ, tocmai în cadrul general arătat anterior și în condițiile în care acțiunile inițiate sub conducerea comuniștilor căpătau un ecou tot mai mare. Remarcăm îndeosebi articolele publicate în „Victoria Dimboviței”, ziar care apare prima dată la 1 mai 1933 și unde ziaristul tîrgoviștean Radu Vlad își inaugurează puternica sa campanie antifascistă cu articolul *Cine agită*, un violent protest împotriva răspîndirii în oraș a unui afiș de propagandă hitleristă¹. Într-un alt articol, cel intitulat *Dușmanii din-năuntru*, Radu Vlad demasca conținutul ideologiei fasciste și caracterul organizațiilor de acest tip, avertizînd asupra pericolului pe care îl reprezintă cei cu astfel de vederi și insistînd asupra necesității creării unui puternic curent de opinie antifascistă². Aceste articole apăreau exact în perioada cînd în județul Dimbovița circula „Buletinul de acțiune împotriva fascismului”, a cărui prezență este semnalat cu începere de la 23 octombrie 1933³. Peste aproape un an, la 25 februarie 1934, același ziarist îl va descrie astfel — în editorialul *Vînt de nebulie* — pe Hitler, cel care adusese în Germania fascismul la putere : „Adolf Hitler — zidarul cu încirigătura nemerniciei în spate, care nu are nici un Dumnezeu, dar care se crede Dumnezeu”⁴. De altfel, Radu Vlad nu era singurul care gîndea în acest fel ; un alt ziarist tîrgoviștean, Florin Marghiescu, definea astfel ascensiunea ideologiei fasciste, la 31 august 1933 : „...Politica ascensibilă tuturor acelorora cu proprietăți musculare și capacitate craniană redusă a ajuns

¹ Biblioteca Academiei R.S.R., Periodice III, 13187 : „Victoria Dimboviței”, nr. 1, 1 mai 1933, p. 1—2.

² Ibidem, nr. 2, 6 mai 1933, p. 1—2.

³ Muzeul județean Dimbovița, Col. ist, mod. și cont., inv. 655/13273.

⁴ BARSR, loc. cit., nr. 9, 25 februarie 1934, p. 1.

să conducă societatea cu îngîmfarea caracteristică prostului debarcat proaspăt pe o treaptă superioară celei în care fusese, pe cînd cultura timidă și modestă a fost pusă în umbra unei inutilități dezastruoase...⁵. După evenimentele petrecute în iarna anului 1934 în Germania și perseverînd în atitudinea de demascare a fascismului și avertizare asupra pericolului pe care el îl reprezintă, același Florin Marghiescu relatea astfel situația în articolul *Săptămîna*: „...Evenimentele din Germania au cutremurat omenirea. Fără nici un motiv, fără nici o judecată, numai pentru vina de a nu avea aceleași păreri cu „MARELE” Hitler, au fost mesacrați sute de oameni”⁶.

Aceste spicuiuri, care reflectă starea de spirit antifascistă din județul Dimbovița, sînt reprezentative și în strînsă legătură cu toate acțiunile inițiate în această perioadă, în special în rîndul muncitorilor, în cazărmi, pe terenurile de instrucție, în trenuri etc. Începînd din 1933 și cu deosebire din 1935, măsurile luate de autorități sînt aspre, mai ales că în 1935 organele polițienesti raportează afilierea organizației comuniste din Moreni la județul Dimbovița și identificarea sediului comunist în localitatea Pleașa⁷. Sînt răspindite exemplare din ziarul „Cazarma”, precum și manifeste cu conținut revoluționar în curtea Școlii de cavalerie și în cea a Regimentului 22 Infanterie din Tirgoviște, materiale care denunțau regimul aspru aplicat soldaților și creșterea pericolului fascist⁸. La 15 februarie 1935, ordinul circular nr. 17 al Legiunii de Jandarmi Dimbovița semnala intensă activitate a U.T.C., formele sale de desfășurare (scrisori, pamflete politice și antifasciste camuflate în culegeri de poezii populare etc.), indicînd totodată infiltrarea agenților provocatori care să împiedice aceste acțiuni⁹. Același document menționează că la 10 aprilie 1935 era semnalată pe teritoriul județului răspîndirea manifestelor semnate „U.T.C.” și „P.C.R.”, care aveau ca titluri: „Jos fascismul și militarizarea forțată! Jos fascismul imperialist și antisovietic!”¹⁰. De altfel, în acest an observăm o intensificare a activității desfășurate de comunisti în județ, mai ales în vederea organizării unor acțiuni mari, cu ecou larg în rîndurile maselor. Într-un alt raport se arată: „C.C. al P.C.R., cit și celelalte organizațiuni afiliate, adică U.T.C., M.O.P.R. și C.S.R., au tipărit clandestin însemnate stocuri de manifeste incendiare în vederea propagandei pentru greva generală a muncitorilor de la C.F.R. în vederea comemorării evenimentelor petrecute în februarie 1933”. Manifestele în chestiune cuprindeau îndemnuri la adresa muncitorimii de a fi solidară la declararea grevei generale în România, ce se proiectase a se ține între 15 și 16 februarie 1935, intitulate: „Steagul Roșu”, „Arena C.F.R.”, „Frontul Ligii”, „Februarie Roșu”, „Tînărul ceferist”. Consemnul este ca în mod simultan materialul de propagandă al tuturor organizațiilor comuniste să fie răspîndit la aceeași oră în toate centrele muncitorești și în special în întreprinderi și ateliere. „Dați ordine posturilor în subordine pentru supravegherea suspecților, raportînd și Legiunii orice constatări în această direcție”¹¹. Reies și din acest document aspecte esențiale ale activității P.C.R. în această perioadă, mai ales că acțiunile se desfășurau în special în rîndul muncitorilor și în zona petroliferă a județului. Pentru comemorarea grevelor din 1933 și apărarea ceferiștilor de la Craiova se pronunță și Al. Șerban în editorialul *Suveranitatea nedreptății*, publicat la 18 septembrie 1933 în „Victoria Dimboviței”¹². În anii următori, acțiunile pentru comemorarea grevelor din 1933 se intensifică, în 1934 fiind semnalată 25 de comunisti care au manifestat împotriva represiunilor de la Grivița Roșie¹³, iar în februarie 1937 fiind luate măsuri pentru împiedicarea grevei comemorative proiectată a se ține în județ¹⁴. Totodată, sînt date ordonanțe de interdicere a unor organizații și asociații în centrele Moreni, Șotînga, Gura-Ocniței¹⁵.

⁵ Ibidem, nr. 14, 31 august 1933, p. 1—2.

⁶ Ibidem, nr. 19, 10 iulie 1934, p. 1.

⁷ Filiala Arhivelor Statului Dimbovița (= FASD), fond Legiunea de Jandarmi, postul de jandarmi Valea-Lungă, dos. 1/1935, f. 63.

⁸ Ibidem.

⁹ Ibidem, f. 60.

¹⁰ Ibidem, f. 22.

¹¹ Ibidem, f. 12.

¹² BARS, loc. cit., nr. 15, 18 septembrie 1933, p. 1.

¹³ Arhiva ISISP al C.C. al P.C.R., col. 50/1934, nr. 1460, f. 480.

¹⁴ FASD, postul de jandarmi Bărbuleț, dos. 1/1937, f. 4.

¹⁵ FASD, Prefectură, dos. 62/1935, f. 30.

O altă direcție de acțiune a fost cea a sărbătoririi zilei de 1 Mai, ca o formă de manifestare a atitudinii antifasciste, de protest împotriva stărilor interne din țară. În acest sens, autoritățile iau măsuri radicale pentru împiedicarea oricăror acțiuni; la 29 aprilie 1936, postul de jandarmi Voinesti arăta: „Binevoiți a cunoaște că ziua de 1 Mai este ziua sărbătoririi internaționale comuniste. În acest scop, membrii acestui partid intenționează să răspundească cit mai multe manifeste și să arboreze pe copaci steaguri, simbolizând prin aceasta sărbătoarea zilei”¹⁶. La Moreni, măsurile luate de autorități (interzicerea întrunirilor, a demonstrațiilor, instalarea mitralierelor în linie de bătaie și încercuirea schelelor cu armată) sînt ineficace, acțiunile comunistilor se impun, ei reușind „să împartă manifeste și materialul partidului în orașe, schele și satele din împrejurimi... au ridicat steaguri roșii... și au împărțit manifeste în jurul orașului Tirgoviște”¹⁷. La 6 septembrie 1935, comuniștii și uteciștii din județ se pregăteau pentru a sărbători Ziua Internațională a Tineretului Comunist, intenționînd să răspundească peste tot manifeste antifasciste. Spre sfîrșitul anului 1935, mai precis în luna noiembrie, surprindem două aspecte semnificative în lupta antifascistă a dîmbovițenilor, care demonstrează amploarea acțiunilor desfășurate în rîndul muncitorilor și al celorlalte categorii sociale. Este vorba, în primul rînd, de organizarea unor întruniri și manifestații împotriva conflictului italo-abisinian¹⁸ și, apoi, de confiscarea unor materiale cu caracter antifascist, care circulau prin județ. Aceste materiale sînt: broșura *Nu sînt cu dreapta* de Maria Arsene, apărută în editura ziarelor „Dimineța” și „Adevărul”, broșură care avea lipite pe ea timbre cu valoare de 5 și 10 lei, cu inscripția „Madosz”; a doua broșură confiscată este *Pacea* de Al. Constantinescu, apărută la editura „Adevărul”¹⁹.

Ca un moment deosebit de semnificativ în lupta comunistilor dîmbovițeni se înscrie anul 1936, cînd tînărul utecist Nicolae Ceaușescu, în calitate de secretar al Comitetului Regional Prahova al U.T.C., coordonează și activitatea organizației de tineret din județul Dîmbovița. Arestat în casa conspirativă a lui Gheorghe Dumitrache din comuna Ulmi, tînărul activist este interogată la Tirgoviște și apoi implicat în odiosul proces intentat luptătorilor antifasciști din Dîmbovița și Prahova în mai—iunie 1936, la Brașov²⁰. Relatările comunistilor care au activat în acei ani ne aduc în prim-plan chipul celui care — prin curajul și elanul lui revoluționar — a contribuit la rîspîndirea cuvîntului partidului în rîndul maselor, a impresionat prin demnitatea celui care are dreptate și crede în justetea cauzei sale, prin inteligența și curajul deosebit.

Arhivele tirgoviștene, bogate în material informativ pentru această perioadă, menționează și alte momente importante din acei ani; se evidențiază acțiunile organizate de P.C.R. în timpul alegerilor din 1937, cînd planurile partidelor politice au fost răsturnate, ca urmare a activității legale și ilegale a comunistilor, a rîspîndirii de manifeste care demascău caracterul antidemocratic al acestor alegeri²¹. La 28 aprilie 1938, ordinul de informațiuni nr. 22 al Legiunii de Jandarmi arăta: „comuniștii din Ulmi, Gura-Ocniței au intensificat măsurile de propagandă comunistă pe cale verbală. Sîmbătă seara, în centrele petrolifere sosește un curier de la centru cu instrucțiuni”²²; în continuare, documentul citat menționează faptul că „centrala lor ar putea conta pe 200—300 membri din acest județ”²³. În tot cursul anului 1938, acțiunile se amplifică, îndeosebi în rîndul muncitorilor și soldaților, aceștia din urmă fiind îndemnați să nu se mai prezinte la incorporări; rapoartele Siguranței subliniază intensificarea activității P.C.R., paralel cu măsurile represive care se iau pentru prevenirea ei (investigații, percheziții, infiltrarea de agenți provocatori etc.)²⁴. Puternică demonstrație antifascistă organizată și la Tirgoviște în mai 1939 — cu participarea a peste 600 de persoane²⁵ — a demonstrat încă o dată agravarea pericolului fascist și necesitatea unirii tuturor forțelor progresiste

¹⁶ FASD, postul de jandarmi Pietrari, dos. 2/1936, f. 6.

¹⁷ Ibidem.

¹⁸ Ibidem, postul de jandarmi Valea-Lungă, dos. 1/1935, f. 88 v.

¹⁹ Ibidem, f. 35.

²⁰ Ibidem, Legiunea de Jandarmi, dos. 152/1940, f. 1.

²¹ Ibidem, postul de jandarmi Bărbuleț, dos. 1/1937, f. 19.

²² Ibidem, postul de jandarmi Valea-Lungă, dos. 4/1938, f. 229.

²³ Ibidem.

²⁴ Ibidem, dos. 1/1935, f. 26.

împotriva creșterii potențialului fascist, a războiului nedrept care se pregătea, vizînd și România, integritatea sa teritorială, independența și suveranitatea națională. Acțiunile comunistilor erau directe, deseori ei făcînd instigații împotriva trupelor germane, „oprind pe soldații veniți în concediu și rupîndu-le biletele de voie, cu indemnul de a nu se mai prezenta la unități” (raport din decembrie 1940)²⁵. Un moment semnificativ în această perioadă îl reprezintă demonstrația organizată în septembrie 1940 la Moreni, cînd muncitorii petroliști s-au ridicat împotriva Dictatului de la Viena, pentru apărarea integrității și suveranității naționale²⁷. Roadele activității desfășurate de comuniști se vor vedea în anii grei ai războiului, cînd sînt semnalate dezertări, sabotaje, răsbindiri de manifeste, nemulțumiri împotriva războiului și a prezenței trupelor germane. Reunind forțele progresiste și antifasciste în vederea realizării unei largi coaliții democratice, a creării Frontului Unic Muncitoresc, a unui sistem larg de alianțe, P.C.R. a condus la victoria insurecției antifasciste și antiimperialiste din august 1944, act în înlăptuirea căruia județul Dimbovița și-a adus o contribuție însemnată.

L'ACTIVITÉ DU PARTI COMMUNISTE ROUMAIN DANS LE DÉPARTEMENT DE DÎMBOVIȚA POUR LA CONSERVATION DE L'INTÉGRITÉ ET DE LA SOUVERAINETÉ NATIONALE (1933—1940)

R é s u m é

L'article présente les directions essentielles de l'activité du Parti Communiste Roumain, qui a organisé et conduit la lutte dans le département de Dimbovița, dans ses aspects importants : de combattre l'idéologie fasciste, de prévenir la guerre, d'organiser la fête du 1 Mai ou le Jour International de la Jeunesse Communiste, la propagation des manifestes imprimés par le P.C.R. et l'U.T.C., de commémorer la grande grève des travailleurs de février 1933, etc. En utilisant des informations inédites trouvées dans la Bibliothèque de l'Académie de la R.S.R. et dans les archives de Tirgoviște) on y présente : des articles qui avaient paru dans les journaux de Tirgoviște, les actions organisées par les communistes directement au milieu des travailleurs et des soldats, les manifestations organisées contre le conflit italo-abisinien (1935) et contre le Diktat de Vienne (1940), etc. On souligne dans l'étude que toute l'activité de ces années a préparé et permis la victoire du 23 Août 1944, acte où l'apport de Dimbovița a été important.

²⁵ Gabriela Nițulescu, *Acum 40 de ani, în mai la Tirgoviște*, în „Dimbovița”, 26 aprilie 1979, p. 3.

²⁶ FASD, Inspectoratul Muncii Tirgoviște, dos. 14/1939, f. 64—65.

²⁷ Muzeul județean Dimbovița, loc. cit., inv. 1570.